

אגדת ה'יום

עיונים ומחשבות סביב אגדות הגמרא בדף היומי

בכורות ל-לא | קבלת חברות

רבי שמעון בר יוחאי והחלוקה המגזרית

לא מעט אמירות של רבי שמעון בר יוחאי בתלמוד חושפות את משנתו העקרונית. האגדה שלנו מצטרפת אליהן, ומפגישה אותנו עם גישתו התורנית-חברתית.

שתי מחלוקות עוסקות במציאות שהייתה שכיחה בימי התלמוד – אנשים שמקפידים על רמה הלכתית גבוהה, בעיקר בענייני טהרה ותרומות ומעשרות, ואנשים שאי אפשר לסמוך עליהם בעניינים אלה. "חבר", על פי ההגדרה של חז"ל, משתייך לשכבה הגבוהה של קיום הלכות אלו, ובקצה השני של הסקאלה נמצא "עם הארץ". חכמים דנים בשאלה הכבדה איך מקבלים את התואר "חבר", והאם יש צורך בתקופת ניסיון לפני כן. הדעה המקלה היא של רבי שמעון, שלפיו אין צורך לחכות עד שהחבר יתנהג על פי הרף הנדרש ממנו. אפשר תחילה לקבל אותו, ואחר כך ללמד אותו ולראות שהוא מיישם את מה שלמד. מדוע רבי שמעון סובר שאפשר לקבל אותו מיד? אולי דעתו במחלוקת הבאה תבהיר את העניין יותר.

במחלוקת השנייה מוצאים אנו, לצד רבי שמעון, את רבי מאיר, רבי יהודה ורבי יהושע בן קרח. רבי מאיר ורבי יהודה חולקים על רבי שמעון, ורבי יהושע בן קרח מסכים עמו. לפי פירושו של רש"י, המחלוקת עוסקת במי שאיבד את התואר חבר, בעוונותיו, וכעת רוצה לחזור בתשובה ולקבל אותו שוב. רבי מאיר מתנגד. רבי יהודה, לפי גרסה אחת, מאשר לחזור רק אם האדם חוזר להתנהג כחבר בפרהסיא, ולפי גרסה אחרת הוא מאשר לו לחזור רק אם לא חטא בפרהסיא. רבי שמעון שוב אוזר בדעה המקלה, וטוען כי אפשר תמיד לחזור למעמד חבר.

זהו פירושו של רש"י, כאמור, אך בתוספות מקשים על רבי יהודה, שמבחינתו המדד להגדרת חברות היא מעשים חיצוניים: "וכי זו ירא שמים בסתר?" לא ניכנס לפירוש החלופי שלהם, אך על רש"י נאמר כי פירושו

מסתבר ומתיישב, לאור מחלוקות אחרות בין רבי יהודה לרבי שמעון. הקו החוזר מחלוקות רבות ביניהם הוא שאלת התוצאה מול הכוונה. רבי יהודה מעדיף את התוצאה בכל המישורים – למשל, הוא אוסר לגרור מיטה בשבת מפני שהתוצאה תהיה עשיית חריץ, ומנגד הוא מעריך את הרומאים מפני ששכללו את הארץ בפועל. רבי שמעון מעדיף את הכוונה בכל המישורים – למשל, הוא אינו רואה בעיה בגרירת מיטה בשבת מפני שהכוונה לא הייתה לעשות חריץ, והוא מתנגד לרומאים מפני שכוונתם הייתה לפתח את הארץ לצורך עצמם. אלו רק שתי דוגמאות מני רבות.

באגדה שלנו מתבררת המשמעות החברתית של מחלוקות אלו. כפי שתוספות מזהים בקושייתם על רש"י, רבי יהודה רואה את המעשים החיצוניים של החבר. זהו המדד המרכזי בעיניו. רבי שמעון, לעומת זאת, מעדיף לראות ללב. את כוונתו של האדם אי אפשר לראות, ולכן אי אפשר לקבוע שהוא אינו יכול להיות חבר, או שתשובתו לא הייתה אמיתית. למעשה, לפי שיטתו, בלתי אפשרי כלל לסווג אנשים לקטגוריות על פי מעשיהם בפועל. הם חושפים רק מעט על נפש האדם, ומשקפים רק במידה מוגבלת מאוד את אישיותו. לכן הדלת לתשובה פתוחה תמיד.

רבי שמעון אינו עוקר מושגים כמו "חבר" ו"עם הארץ" שנטועים עמוק בחז"ל. עם זאת, הוא חולק על הסיווג לקבוצות על סמך מראה חיצוני בלבד. מה היה אומר רבי שמעון על מושגים אחרים, כמו "דתי" או "חילוני"? סביר להניח שלפי גישה זו, רבי שמעון היה מתנגד גם חלוקה למגזרים, כל עוד היא נקבעת לפי סממנים חיצוניים ולא לפי המחשבה והלב. אולי מסיבה זו, בין השאר, פוקדים את קברו במירון אנשים רבים ששונים זה מזה מאוד בחיצוניותם – אך מבפנים כולם מבקשים לשוב אל ה', כאיש אחד בלב אחד.

ת"ר: הבא לקבל דברי חבירות אם ראינוהו שנוהג בצינעה בתוך ביתו - מקבלין אותו ואחר כך מלמדין אותו, ואם לאו - מלמדין אותו ואחר כך מקבלין אותו, ר"ש בן יוחי אומר: בין כך ובין כך מקבלין אותו, והוא למד כדרכו והולך. ..

תנו רבנן: וכולן שחזרו בהן - אין מקבלין אותן עולמית, דברי ר' מאיר, רבי יהודה אומר: חזרו במטמוניות - אין מקבלין אותן, בפרהסיא - מקבלין אותן, איכא דאמרי: אם עשו דבריהן במטמוניות - מקבלין אותן, בפרהסיא - אין מקבלין אותן. ר"ש ור' יהושע בן קרחה אומרים: בין כך ובין כך מקבלין אותן, משום שנאמר שובו בנים שובבים, א"ר יצחק איש כפר עכו אמר ר' יוחנן: הלכה כאותו הזוג.